

Rijksmuseum. Men kon den in dien tijd zeer geprezen vroegen tijd van Rembrandt het best leeren kennen in de sinds 1763 door Prins Willem V verzamelde Rembrandt-collectie, die sinds 1815 in het Mauritshuis gekomen was en werken bevatte van 1629 tot 1637. In het Rijksmuseum te Amsterdam bevonden zich in 1835 op naam van Rembrandt de Nachtwacht, de Staalmeesters, een copie naar Rembrandt (krijgsman) en een werk van een leerling (onthoofding van Johannes den Dooper). Het Joodsche Bruidje had 10 jaar te voren het land verlaten.

Veel meer verspreid was de kennis van Rembrandt's etsen. Deze werden nog hier te lande in de 18e eeuw druk verzameld. Als etser is Rembrandt aldoor op het hoogste plan gesteld.

Het spreekt vanzelf dat, al naar gelang van den heerschenden smaak, nu deze, dan gene ets de voorkeur genoot. Ieder verstokt classicist veroordeelde steeds en zal steeds weer veroordeelen de ets met Adam en Eva (1638, afb. 12), hoewel deze een der meest geweldige verbeeldingen van een fauna-achtigen oermensch is die wij kennen. En wie van een Madonna slechts een geïdealiseerde interpretatie wenscht, kan nooit vrede hebben met de voorstelling op Rembrandt's ets van 1641 (afb. 13) en zal aanstonds de Piles (1699) bijvallen, die zegt, dat Rembrandt „comme il n'avait aucune pratique de la belle proportion, retombait facilement dans le mauvais goût auquel il était accoutumé”.

Concludeerende kunnen wij vaststellen dat, doordien Rembrandt's schilderijen hier niet meer zóó bekend waren als weleer en doordien de esthetische theorieën de fijnschilders en de academisten à la Rafaël hooger stelden, Rembrandt in Nederland gedurende de geheele 18e eeuw en nog tot omstreeks 1840 als schilder verre van algemeen op het tweede plan werd gesteld. Betje Wolf had in 1785 gedicht: „Men geve aan Douw den palm, maar doe ook Rembrandt recht”,¹⁾ en de Bossche teekenmeester Quirinus van Amersfoort (1760—1820) liet zich zelfs over de Nachtwacht de ontboezeming ontvallen dat zulk fantastisch licht weliswaar paste bij een bijbelsch tafreel, maar algeheel ongeschikt moest worden geacht voor een portretgroep.²⁾

Men wist nochtans zéér goed, dat Rembrandt een onzer grooten was. Zijn vroege werk, d.w.z. dat van 1630—1640, vereerde men wel degelijk. Dit verklaart den aankoop van de Anatomie van Dr. Tulp, van 1632, voor het Mauritshuis, in 1828.

Eerst in Immerzeel's Lofrede op Rembrandt echter, dus in het jaar 1839, openbaart zich duidelijk het verlangen om Rembrandt weer ten volle recht te doen wedervaren. Het feit, dat dit vertoog in 1839 door de Holl. Mij. van

¹⁾ Brom, t.a.p.

²⁾ Vgl. de Navorscher 1897, blz. 541 vlg.g.